

Wilko Dubbink: 'Een larvendodend middel richt zich op 80 procent van de vliegenpopulatie'

Vliegenbestrijding start vaak te laat

De kans op veel vliegen is volgens deskundigen dit jaar door het vroege voorjaar groot. Het bestrijden van alleen volwassen vliegen is echter te eenzijdig om de druk te verminderen. Verder onderzoek naar vliegenbestrijding in de toekomst is nodig.

tekst **Florus Pellikaan**

Op 9 maart tikte de thermometer dit jaar voor het eerst de twintig graden Celsius aan. Bijna een maand eerder dan gemiddeld. En het bleef niet bij deze warme dag, maar het gehele voorjaar was warmer en daardoor vroeger dan andere jaren. Ook de eerste vliegen leken zich dit jaar eerder aan te dienen.

'We hebben in Nederland geen meetpunt voor insecten, dus we kunnen over de huidige mogelijk grotere vliegenpopulatie geen uitspraken doen gebaseerd op cijfers', vertelt Willem Takken, hoogleraar medische en veterinaire entomologie (insectenwetenschap) aan de Wageningen Universiteit. 'Maar omdat we geen winter hebben gehad, zullen er weinig vliegenlarven als pop door de kou zijn gestorven. In het voorjaar komen naargelang de temperatuur de poppen uit. Gezien de warmte is het niet ondenkbaar dat er echt eerder vliegen zijn.'

Extra generaties vliegen

Bij een temperatuur van circa zestien graden duurt het generatie-interval van een vlieg volgens Takken ongeveer een maand. Bij hogere temperaturen kan dit korter zijn. Afhankelijk van hoe de zomer verloopt, is het door het vroege voorjaar mogelijk dat we dit jaar één of twee generaties meer vliegen krijgen en dat zal invloed hebben op de omvang van de populatie. 'Een vlieg legt in zijn volwassen leven van twee tot drie weken zeker tweehonderd eitjes, waardoor de vliegenpopulatie in enkele generaties exponentieel kan groeien.'

Ondanks een eventuele vroege komst

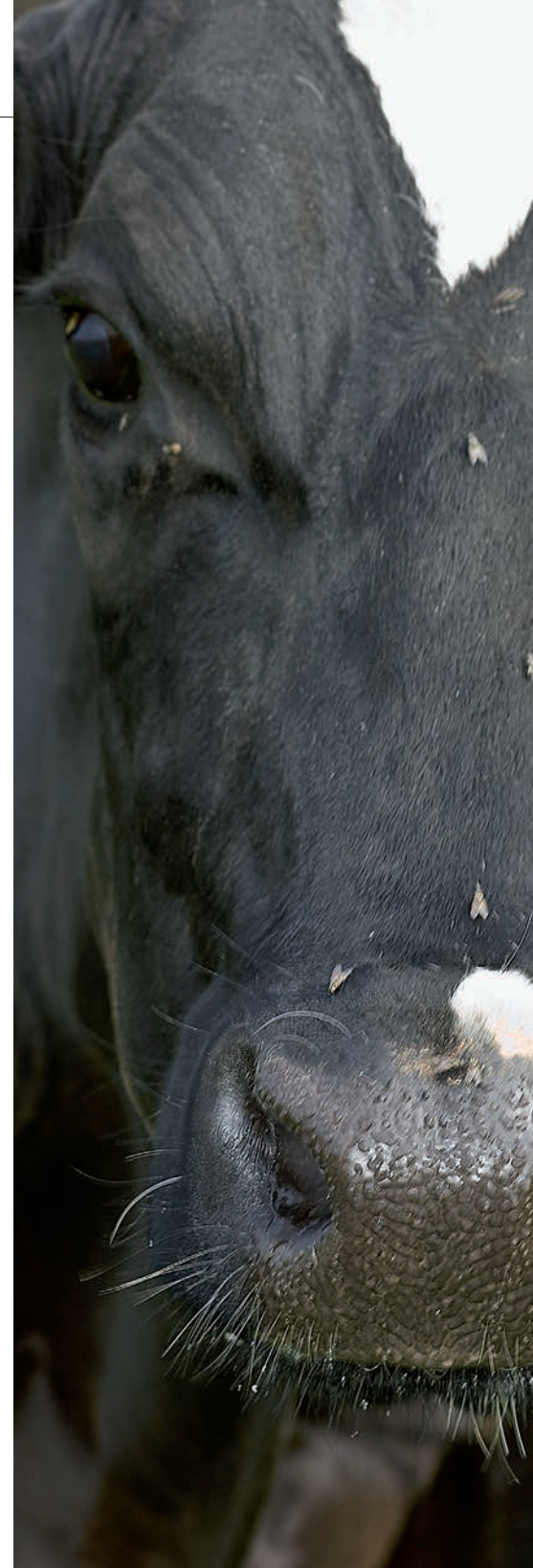
van de vlieg is er op dit moment nog geen opleving in de handel van vliegenbestrijdingsmiddelen merkbaar. Dat stelt Wilko Dubbink, hoofd verkoop bij Bio Enterprise, toeleverancier van agrarische producten aan handelspartijen. 'Veehouders beginnen pas met bestrijden als er sprake is van overlast, omdat vliegenbestrijding nu eenmaal vaak als een kostenpost wordt gezien.'

Henk Kuijk, dierenarts bij farmaceut MSD Animal Health, vult aan: 'En daardoor is de vliegenbestrijding bij veel melkveehouders een beetje hapsnapbeleid. Maar als de overlast groot is, ben je eigenlijk al te laat.'

Verspreiden ziekteverwekkers

De deskundigen benadrukken dat vliegenbestrijding als meer dan een kostenpost moet worden gezien. 'Doordat vliegen steken en hinderlijk fladderen zorgen ze ervoor dat koeien minder aan rust en natuurlijk gedrag toekomen. Dat kost voeropname en daarmee productie', stelt Linda van Wuijckhuise, dierenarts bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). 'Bovendien kunnen vliegen via de poten en mond ziekteverwekkers verspreiden. Bekend zijn wrang en de oogontsteking houw. Maar vliegen kunnen ook diarree en andere vormen van mastitis overbrengen.' Ook sluit Van Wuijckhuise niet uit dat vliegen een rol spelen bij de verspreiding van de zogenoemde weidekoorts, met als symptomen langdurige koorts, dalende melkgift en soms dikke gewrichten en verwerpen.

Bestrijden van vliegen is dus wel degelijk

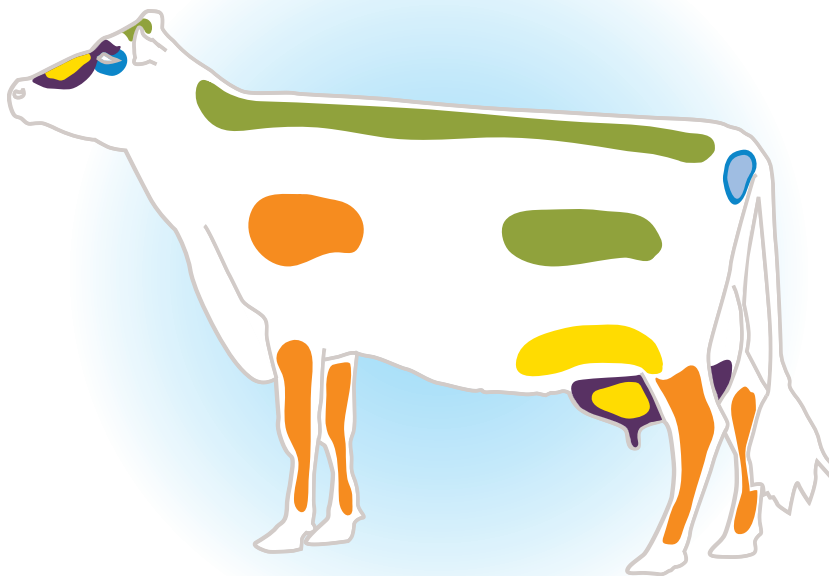
van belang, maar de deskundigen wijzen allereerst op goede preventiemaatregelen. 'Voerresten, mest en geknoei melk zijn kweekplaatsen voor nieuwe vliegen', stelt Van Wuijckhuise. 'Vliegen in stallen zijn niet helemaal te voorkomen, want alleen de geur van koeien trekt al vliegen aan. Maar door hygiënisch te werken is vliegenoverlast zeker te verminderen.'

Nu onder invloed van premies en maatschappelijke druk mogelijk meer koeien naar buiten gaan, wil dat zeker niet zeggen dat koeien minder last van vliegen

Plaatsen waar vliegen voorkomen op het rund

De afbeelding toont de voorkeursplaatsen van de diverse vliegsoorten die bij het rund voorkomen (bron: MSD Animal Health)

- kleine weidesteekvlieg (*Haematobia irritans*)
- paardenluisvlieg (*Hippobosca equina*)
- stal- of steekvlieg (*Stomoxys calcitrans*)
- herfst- of oogvlieg (*Musca autumnalis*)
- zweet- of bosvlieg (*Hydrotaea irritans*)
- huisvlieg (*Musca domestica* en *Fannia canicularis*)

Voor het bestrijden van vliegen zijn twee succesvolle manieren: voorkomen dat een larf een vlieg wordt door een larvendodend middel en volwassen vliegen bestrijden in de stal of op het dier. Dubbink: 'In de melkveehouderij is de omzet van pour-ons en oorflappen voor bestrijding op het dier verreweg het grootst en die groeit sectorbreed ook nog steeds. De producten zijn zeker effectief tegen de overlast voor het dier, maar om de vliegendruk echt onder de knie te houden zijn ze te eenzijdig. Een larvendodend middel is de belangrijkste schakel in de vliegenbestrijding. Het richt zich op 80 procent van de vliegenpopulatie die niet zichtbaar is en als eitje, larf of pop in bijvoorbeeld de mestkelder verblijft.'

Resistentie op de loer

Het aantal vliegenbestrijdingsmiddelen is de laatste tien jaar fors uitgedund. 'Middelen tegen volwassen vliegen in de stal zijn er met een stuk of twintig producten nog ruim voldoende. Ook met twee soorten pour-ons en oorflappen is er op het dier nog voldoende langwerkende bestrijding mogelijk. De larvenbestrijding is wat mogelijkheden betreft het kritieke punt', vertelt Dubbink. Neoporex mag op het moment van schrijven niet meer worden verkocht. 'Hopelijk komt het weer terug, maar momenteel is er voor de larvenbestrijding nog één werkzame stof beschikbaar.'

Alhoewel de praktijk zich op dit moment met de bestaande middelen nog redt, luidt hoogleraar Takken de noodklok. 'Insectenbestrijding loopt in de veehouderij ten opzichte van bijvoorbeeld de akkerbouw gigantisch achter. Er wordt nauwelijks onderzoek naar gedaan, hooguit door de industrie, maar dat is commercieel ingegeven. Wanneer er in Nederland, net als in Denemarken, resistentie optreedt, is er totaal geen vliegenbestrijding meer mogelijk.'

Takken breekt dan ook een lans voor sectorbreed onderzoek naar vliegenbestrijding, waarbij wat hem betreft de mogelijkheden van natuurlijke bestrijding worden onderzocht. 'De tuinbouw maakt veel gebruik van parasitaire insecten voor de bestrijding van vliegen en in Israël blijkt dat ook bij de veehouderij goed te werken, ook in een open stal.' Daarnaast loopt volgens Takken een internationaal onderzoek naar een bacterie die op biologische wijze vliegen doodt. 'De West-Europese veehouderij zou hier ook in moeten investeren.' Ongeacht de mogelijke komst van natuurlijke bestrijdingsmogelijkheden, is het volgens de deskundigen niet ondenkbaar dat de chemische vliegenbestrijding op termijn met regels te maken krijgt. Het is bijvoorbeeld al bekend dat vanaf 2015 voor het gebruik van muis- en rattengif door veehouders een cursus gevolgd moet worden. |

zouden hebben. 'Het is zelfs zo dat in heel luchtige, lichte en hygiënische stallen soms minder vliegen op dieren voorkomen dan in de wei. Het is ook een vergissing om te denken dat vliegen van buiten massaal mee naar binnen komen en omgekeerd', stelt Henk Kuijk. 'Bijvoorbeeld de huisvlieg, die niet bijt, is typisch een vlieg die binnen voorkomt, terwijl de kleine weidesteekvlieg vooral buiten op de dieren te zien is. Iedere vlieg heeft ook zijn eigen voorkeursgebied op het lijf van de koe', zegt Kuijk (zie afbeelding rechtsboven).